

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izdaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40.— K
pol leta . . . 20.— "
četrt leta . . . 10.— "
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrščanja od peti-vrste po 40 vin.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima a članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljsk. Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštne.

Profesor Vadnjal.

Višji šolski svet za Slovenijo je institucija, ki pravzaprav vodi in ureja slovensko šolstvo, kajti poverjeništvo za uk in bomočastie doslej ni imelo ali volje ali časa, da bi pokazalo svoje obzore. Zganilo je svoje ude le v strankarske namene. Kajti dosedanj poverjenik se je čutil na svojem poverljeniškem stolčku vedno bolj za pripadnika politične stranke kot za šolnika.

Zato bi na pričakovali, da bi bil vsaj višji šolski svet tak, da bi mu lahko zagrali v važnih časih po prevratu svojo šolsko ladjo. Toda kakor ni imelo učitelstvo besede pri ustrojenju višjega šolskega sveta, tako ni dobila ta institucija svoje krmanja od preudarnem predložu učitelstva, ampak po mlosti Vrstovškovi, ki je izbral za ta nosel svojega nekdanjega tovariša iz vpraškega akademškega društva »Trilava«.

Ko je javnost zvedela za Vadnjalovo imegovanje za predsednika višjega šolskega sveta, je mislil vsakdo, da gre za neslano Vrstovškovo šalo, a šlo je za resnico, ki so se čudili celo Vrstovškovi politični privrženci, ki se je niso znali drugače razlagati kot z Vrstovškovo trmo, češ da je hotel pokazati s tem med normalnimi ljudmi nemogočim imenovanjem svojo moč.

Tako se je prihulil na čelu višjega šolskega sveta človek, ki mu primankuje le razen zmožnosti še vse druge lastnosti za tako važno mesto. Nani spada moč s točnim poznanjem vsega šolstva, resen, stvaren, vzvišen nad osebnim maščevanjem, preudaren in trden v načelih. Z Vadnjalom pa je dobilo učitelstvo za predsednika človeka, proti kateremu se je že drugi energično protestiralo pri vladi. Upamo da bo sedanj vladi več na urejenem šolstvu in složnem delovanju učitelstva kot na prošlah in solzah človeka, ki je pokazal z nekaterimi nastopi, da ne pozna najpomembnejših pravil o dostojnosti.

Človek, ki grozi z meči vsakemu kdor dvomi o njegovi sposobnosti za predsedniško mesto, ne spada nanj in ne zasluži drugega, kot da se ga pozone, naj bi med šolske klone, kjer lahko napreduje preteka solze pred učenci kot jih je nekda v Novem mestu, ali pa v Gradcu. Jugoslavije nismo oborili za to, da bi načeloval višjemu šolskemu svetu človek, pod katerega vodstvom se je smelo nemoteno zahtevati odslovitve učitelice samo za to, ker je Srbinja, ali pa zato, da bi vodili naše šolstvo ljudje, ki hočejo dokumentirati svojo značajnost s pripravnostjo kar k 3 političnim strankam. Ko bi vedel Vrstovšek, da ga je njegov ljubljeneec izdal komaj se mu je malo zazibal poverjeniški stolček, in da je nosil napredaj svoje »moči« k dr. Lončarju bi se tudi malo poraskal nad tem svojim porodom, ki ga je predlaval pred svojim odhodom iz vladne palače za dvornega svetnika, da ga malo ponlača za mnoge preiskave, ki ga je napravil višji šolski svet v zadnjem času naprednim učiteljem. Mi smo načeloma proti temu staremu naslovu, a če že mora ostati, ga naj dobe zaslužni močje.

Kravljih kunčič in mešetarij ne priznavamo nikjer, naimani pa v šolstvu, ki tvori temelj narodnega življenja. Da ga ne zastranite, napravite red v šoli in odstranite človeka, ki ga smatra učitelstvo za svoje izzivanje, ako ostane še na predsedniškem mestu. Naša deputacija je go-

vorila, zdaj je na vas predstavniki vlade, da pokažete svojo vnetost za red in napredek države!

A. M.:

Zadoščenje po volilni borbi.

(Donis iz Ribnice.)

Minula volivna borba se je vršila v ribniški dolini v znamenju blatenja šolstva. Na shodih SLS je bila šola na dnevnem redu in nadale so težke obdolžitve na rovaš učitelstvu, ki se noče pokoriti vsemogočnemu njenemu diktatu.

Da pa lažje podro svoje obdolžitve, zato so uporabili izpoved človeka, ki je bil 23. t. m. pred ribniško sodnišjo kaznovan za svoj predolgi jezik.

Lovšin Franc se imenuje vitez, ki je koval kopje blatenja in sumničenja za stranko in iskal prilike, da naide trenutek, ko lahko plijne naprednemu učitelstvu in šoli v ohrab.

Nemirna prav, da huiskanje sta ga gonila že davno, a med volivno borbo poseben intenzivno po Ribnici in po njenih krčmah. Iskal je in našel. Dne 14. novembra t. l. je dobil žrtev — učitelja Leota Perluha in po večeru, ki je končal zant s precejšnjim mačkom, je nesel v predsedniški kraj, šol. sveta — dekanu, možu, ki živi preteklosti in strankarski strasti, nočico o bogokletnem učitelju, ki uči v šoli mladino v duhu ateizma.

Kaj se je zgodilo, je znano iz časopisnih vesti. Kakor kak naša je postal dekan učitelja na cesti in ni ga bilo človeka v okraju, ki bi se dvignil v obrambo učiteljske časti! Kie sta bila šolski voditelji in okrajni šolski nadzornik? Kaj na predsednik okrajnega šolskega sveta, ki je prišel v okraj pa se do danes še ni javil učitelstvu in najbrž tudi drugim ne z nikako okrožnico? Le izporememba podpisov na aktih je pokazala, da je prišel nov šef v deželo. Kie ste bili in kie ste še danes? Ali sme v šoli vsakdo gospodariti po svoji volji? Vzdrnite se in zavedite se, da ste tu v varstvo šole nienega uzleda, ne na da pasivno gledate politične demagogije, ki blatijo to institucijo in učitelstvo vsevored!

Toda učitelstvo je na straži.

Dne 23. t. m. je bila v Ribnici sodna obravnava in človek, ki ga je predsednik lokalne organizacije JDS imenoval na volivnem shodu 21. novembra lažnikom, je prejel plačilo za svoj predolgi jezik: 14 dni zapore poostrenejega s postom in pa poravnava vseh stroškov procesa.

Dobra lekcija za blatilce šole, a žal, da je začet le reprezentant elementov, ki im je šola trn v peti. Obravnava je osvetlila jasno počlo prav nasprotnikov šole. Krinka krščanstva skriva najgrše značaje med seboj. To je plašč, v katerega se skrivajo reprezentanti preteklosti, hlanci bivšega režima, kateri ne moreto zreti nad seboj solnca svobode. V njih dušah je tema v njih srcih zloba, in jezikih strup. V dosero svojih demagoških ciljev uporabljajo razne elemente.

Poslužujejo se priganjacev, ki po gostilnah in bežnicah iščejo žrtev, a učitlalo se jim tudi ljudje, ki bi morali biti zaščitniki šole, ki bi morali stati na braniku v obrambo nienega uzleda.

Ker na so strankarji zato se ne dylonejo na njih mišljenje nad to ozračje in

tako gleda šolstvo v tem okraju žalostno sliko neodločnosti, brezsmotnosti in cinčanja.

O nioi bi odločal rad človek, ki ima v lastni hiši spomine dni, ko je bila kriva hrbtnica čednost pasja ponižnost temeljna lastnost učiteljske pare in brezpogojno blapčevstvo Šušteršiču in Habsburgovcem vzor! Ti so bili 23. t. m. obsojeni, a žal, da gre sedet mož, ki je le njih žrtev! Toda v niem le personificirana njih krivda in zato naj vedo taki nadzorniki, predsedniki krajin šolskih svetov in šolski voditelji, ki pozabljajo, čemu so na čelu šole, da jih zavedno učitelstvo prezira in se ne brega za strup, ki ga v svoji onemogli lezi, v svoji borniranosti in strankarski zabljenosti brizega okoli sebe.

Obsojeni ste in to nam je v zadoščenje! Na vaše pisanje po listih SLS odgovarjati pa je nad našo častjo. Toliko dovolj!

DRAGOTIN KVEDER:

Odgovor A. Koprivcu na njegove kritične misli o moji studiji:

Svetovno naziranje in naša stanovska organizacija.

(Konec.)

Religioznost namreč ni istovetna z brezpogojnim verovanjem na ukaz v smislu bistvenega interesa cerkve. Kljub vsem naporom cerkve uveljavljati povsod svoj interes po brezpogojnem verovanju na dogme in teze, kljub res takšnemu verovanju pri verujočih, opazamo in lahko konstatiramo prav nizko stanje religioznosti pri nas. Pokličite, dragi prijatelji pred sebe vse sodnike po Slovenskem, in informirajte se enkrat pri njih o stanju religioznosti našega naroda. Pogledajte razmere v Evropi! Glede učinkovanja religioznih idej izkazuje človeštvo v Evropi morda največji deficit. Azijati nas imajo naravnost za nereligiozne. Kaj nam pomaga, ako se učimo in znamo samo na pamet »Ljubi svojega — — —«, v praksi se pa vsi povprek vedno le previramo, kregamo, prepiramo in zadržujemo, sovražimo in obrekujemo, posebno še celo po časopisih. Kaj pomaga tako perfektno znanje, ako organiziramo boje proti vsemu, kar se nam ne pokorava in podrejuje, ako snujemo proti vsaki že obstoječi organizaciji in napravimo tako mnogo protioorganizacij. S tem le sami stvarjamo razlike, neskladnosti in nasprotstva.

Ko bi delovali v nasprotnem smislu in uveljavljali nasprotstva in razlike čuvali, da se ohrani prepotrebna sloga in vzajemnost, kjer še obstoja, potem se mi zdi imamo šole pravico, propovedati ljubezen. Inače vendar zveni kakor poroga.

Pri nas pa se le neznatno pozna učinkovanje religioznih idej s takim civilizatorčnim vplivom, ker nam jih manjka, odnošno, ker so ideje, ki naj bi bile religiozno učinkujoče, po večini le v dogme, okamenelne mrtve trditve, o katerih po sebi odpade vsako razpravljanje.

In ako vlačim religiozne ideje, ki jih imenuješ težko umiliva sistematična vprašanja verstva, v vsakdanosti storim to namenoma. Ker ravno to sedanje vsakdanje življenje mi je vsak hip, sedaj, najpomembnejše, ki mi ni za trenotek ne sme pozrešati vpliva religioznih idej.

Tebi se pa napačno in smešno zdi, ako hočemo pri n a i n a v a d n e i š i soc. politični študij, ki govori ravno o tem našem sedanjem življenju. »delovati z najtežjim stroji znanstvenega izsledovanja.« Zato Te prosim, da poveš, pri kateri ne navadni soc. politični študiji o ne vsakdanjem življenju našem te le samo to potrebno.

IX.

Praviš da smatram naše življenje kot proces v monističnem zmishu. Zares smatram svoje in vsakega življenje kot individualni proces v fizičnem in psihičnem oziru. Dalje pa tudi trdim, da smo navzlic temu ravno vsak za sebe individualni proces, vsak za sebe ločeni svetovi, da živimo vsak za sebe svoje lastno življenje, česar pa ne uči monizem tudi ne panteizem, prei še dualizem. Nisem jaz prvi ki to konstatira, a zdi se mi, da je še najbolj stvarno. Pri konstatiranju stvarnosti (Wirklichkeit) pa je edino pravilno, da smo prosti in ogyobeni vsake teorije.

Zal bi mi bilo, ako bi postala moja prva razprava le novo nečilo za nepotreben razpor. Kakor to pismo, sem pisal tudi nio edinole z namenom, da pridemo vsaj v naših vrstah z brezplodnimi prepirkami do kraja in s tem v nepotreben sklad.

V tem smislu presoiai tudi ta moj odgovor na svoje kritične misli!

Tvoji udani

Kveder.

T. G.:

Šola in oder.

Smerni modernih pedagoških stremljenj se je začrtala posebno živo v zbližanju šole z domom, v udeleščevanju vzgojnih načel izven šole. Poglavitno, kar lahko nudimo v tem zmishu mladini in njenim neposrednim vzgojiteljem, je vzgoja, ki združuje etične in estetične zakone. Največkrat ne vedé reditelji kako bi se lotili tega dela in kako bi deco v prostem času vzgojno zaposlili. Stremiti moramo torej za tem, da zaposlimo deco ob njenih prostih urah tako, da ta čas prikljče pridobitve nauke v spomin in jih potem tudi praktično udeleščuje.

Ena teh zaposlitev je prosvetno delo izven šole. Prva bodi tudi v tem slučaju učitelju mladina. Vse sile, ki jih učitelj posveči delu izven šole, naj bodejo namenjene predvsem mladini.

Poleg telovadbe in izletov vpliva na čuvstvenost in na čut lepote v največji meri oder. Zanimanje in veselje do odra vzbuja že šola sama: učitelj na pázi in delu na to, da ta pobuda v mladini ne zamre. Stojniema podaia otroku vse tisto iz katerega se sčasoma izčimí hotenje do sodelovanja in uvidevanja potrebe odra.

Ko stoji otrok v šoli, ponavlja učiteljeve besede. Ko je otrok pomalem obvladal snov, citira sam dotično besedilo in učitelj mu le tunatam pomaga: to memoriranje v velikem lahko primerjamo s prvimi vajami na odru. Pozneje otrok deklamira pred razredom: moment, ko se vzbudi v otroku čut samostojnosti in neodločnosti. Za tem nas sili k memoriranju odstavek ali pesem s sodelovanjem dveh ali več oseb, ki tudi končno nastopijo pred razredom. Poleg samostojnosti in neodločnosti se oglaš v tem slučaju že čut reda, ki stoji pred vsem drugim v ospredje: za-

kaj vso pozornost mora učenec posvetiti razporedbi snovi.

Vsi ti nastopi, vse te vaje so predhodniki čitanja dramatičnih del na višji stopnji. Poroči čitanju pa so dramatična dela sama, napisana v šolskem listu. V obeh izšlih številkah ne najdemo niti ene-ga podobnega odstavka. Naziranje, da višja stopnja ne rabi v učnih knjižah dramatične, ker mladina napačno že iz knjižice samih vadi je napačno. Ves razred naj se zainteresira ne glede na nadarjenost: saj je tako lahko spoznamo dispozicijo učen-
ceve do odra.

Iz tega izvajam:

Šolski list višje stopnje prinašal izvirne mladinske igre, odlomke ljudskih iger ali najboljše momente iz klasičnih predstav (Penelka, Snežulčica, Krolček, Trnulčica, Sen kresne noči itd.).

Vsaka šolska občina ima otroški oder. Kier deluje že kako dramatično društvo, tam si šola zasluži nekaj ur v tednu za vaje in nekaj dni v letu za prireditve. Kier ni odra, se lahko z malim trudom preuredi šolska soba. Treba je le nekaj volje in spretnosti.

Generacija ki izide iz tega okolja, ne bo ob prostih urah vagabundirala, temveč bo vršila svoje delo v znamenju prosvete. V čim večjem obsevu bo v mladosti zainteresirana, v tem večjem številu se bo pozneje posluževala vseh prijetnosti in koristi prosvetnega dela.

Solšno zanimanje vzbujal šolsko čtivo iniciativno na delu učitelja sam. Zato: tja, kjer še ni odrov, tja tako učitelstvo, ki ima smisel do tega dela, — ne pa obratno.

Razmere na prekmurskih šolah.

(Dopis iz Prekmurja.)

Madžarska je ratificirala mir in Prekmurje je definitivno pripadlo k Jugoslaviji. S Prekmurjem je dobila Jugoslavija lep kos zemlje. Vendar ni dovolj, da se je ta dežela samo kot dežela priključila k naši državi, ampak pridobiti moramo tudi njeno prebivalstvo za Jugoslavo. Ker brez njega Prekmurje še daleč ni jugoslovansko. Kaj nam rabi samo zemlja brez zavednih prebivalcev? Pridobiti prekmurski narod za slovensko stvar na ni tako lahko, kakor si marsikateri misli. Ni dovolj, da se izdajo postave (ki mnogokrat ne odražajo razmeram), katerim se na Prekmurcu slepo ukloni ter zraven ne ve, zakaj in za koga. Ne mislimo, da so se z par puhlimi besedami, ki stoje na papirju že porušila tla madžarstvu in da je ta ubogi zaplenjeni narod že rešen. Le počelimo, kako so nam naklonjeni Prekmurci! To nam jasno kažejo volitve, katerih se je udeležilo le 35% volilcev. A kaj je temu krivo? Kriva je temu pomankljiva znanost prekmurskega kmeta. Saj je vendar bil to režim avstr. oerski, pustiti kmeta neumneja, kajti samo tedaj so ga lahko izkoristili in ga pritiskali, kakor se jim je poljubilo. Brez vsakega pretiranja lahko rečem, da so Prekmurci pač za celih 50 let za našim ljudstvom. Zato je na njuno potrebno, da mi ta narod vsikdar in povsod izobražujemo in mu pridemo vedno z nasveti na pomoč. To je pa vse, kakor dolžnost našega učitelstva. Saj je že stara stvar, da se kmet, ako rabi kakšen nasvet obrne do župnika ali pa učitelja. Kar se tiče prvih, pač ne more dobiti pri njih prekmurski Slovenec dobrega nasveta, ker so pa večini vsi Madžaroni: kar se pa tiče zadnjih, so tukaj največ nastavljeni domači učitelji — Prekmurci, katerih polovica je tudi madžaronska, druga polovica so pa, lahko bi rekli sami baroni in grofi, ki se naibže sramujejo govoriti in občeati s preprostimi ljudstvom. Govori se že celo, da so uradniki, došli iz Slovenije, sami kmetje in hribovci, ker ne nosijo frakov in se ne klanjajo pred vsakim pomom. Treba je torej za Prekmurje delavnih in požrtvovalnih ljudi, ki bodo Prekmurju kmalu izpremenili lice. Marsikdo pa bode trdil, da je neizvedljivo staro navado izpremeniti in bo mogoče utemeljeval svojo trditve s tem, da bo rekel: čim neumnejši je kmet, tem bolj trmast je. Dobro. Vendar moramo mi skrbeti za prihodnost, mladina je tukaj, ki bo vodila, nekoč Prekmurje popolnoma slovensko v naročje Jugoslavije. Zato moramo napeti že zdaj v začetku vse svoje moči in vzgojevati mladino v tem smislu. Seveda je to lažje rečeno, kakor storjeno. Mladini do 12. leta so že Madžari tako vcenili madžarski duh, da bode stalo sedaj mnogo truda, predno se to popravi. Mnogo je učitelstva v Prekmurju, ki je prišlo semkaj z najlenšimi ideali da deluje v prosah narada in ki vrši z vso vestnostjo svojo dolžnost. Zato je njuno

potreba, da se to učitelstvo podpira povsod in od vsakogar pri njegovem težkem delu na narodnem in kulturnem polju. Ne pa kar se žalibog dogaja, da se ga v njegovem delovanju ovira da celo pre-ganja. Težave, ki so zvezane z učiteljskim delovanjem hočem podati v nekaterih primerih. Na neki dvorazrednici uči v prvem razredu Prekmurec in v drugem učitelj — Slovenec. Sedaj pridejo otroci drugo leto v II. razred in ne poznajo niti slovenskih pisemk. Kaj naj počne sedaj učitelj z njimi? Začeti mora znova. Pod madžarsko vlado je bil ustroji v malem približno ta-le: Šolski obisk je trajal od 6.—12. leta, torej za dve leti manj, kakor pri nas. Šolsko leto je trajalo od novembra do maja samo 6 mesecev. Sedaj je uvedena šolska obveznost že do 14. leta. Temu se Prekmurci pač ne morejo privaditi, zato pa tudi učenec nad 12 let starih sploh ni v šolo. Saj pa tudi v Prekmurju ne poznamo nobenih postav. (vsaj na zunanem) in tudi menda ni nobene oblasti, ki bi kaznovala neredni šolski obisk. Se lepši je bil pod Madžarsko pouk sam. Učitelj je bil velik gospod in je poučeval, kadar se mu je ravno poljubilo. Saj se ni za njega nihče zmenil in tudi ni bilo nobenih postav. Glavno je bilo, da je dobil plačo. Napravil si je lahko počitnice po celi mesec, kadar je je hotel. S tem je ustregel sebi in pa tudi starišem. V dne-vih pa, ko se mu je vendar zljubilo skli-cati otroke v šolo, je večkrat, namesto da bi poučeval, porabil otroke v to, da so mu delali na polju in mu lupili krompir. Ali mislite, da so se teh zlatih časov in navad tukajšnji učitelji, ki imajo v tem dolgo vrsto let prakse odvadili? Odkrito rečeno — marsikateri ne! Že so se dogo-dili tudi sedaj slučaj, ki so popolnoma slični gori navedenim.

V dnevih pa, ko se jim je vendar zdelo vredno poučevati so na z vso vestnostjo zoolnivali naročila madžarske vlade in pomadžarovali slovensko dečo. Prvo je bilo, da so prepovedali pod naistojno kaznijo govoriti slovensko, akoravno otrok ni razumel in ne znal niti besedice oersko, ko je prišel v šolo. Lahko si misli-mo, kakšen je bil njih napredek, če niso nihčevar umeli, kar so se učili. To se je na-daljevalo in gojila se je le madžarsčina dan na dan, tako dolgo, da so jim slednjič vendar utepili s pomočjo palice ta preljubi lezik v glavo. Naučili so le toliko, da je otrok za silo govoril oersko in je znal pod-pisati svoje ime. S tem so jim pa obenem vtepli v glavo misel, da so postali popolni ljudje — saj so znali madžarsko — in do-seleli so, da so otroci začeli misliti madžar-sko in sovražiti svoj slovenski materni je-zik. Za ostale predmete se niso brigali. Bog obvarni, da bi kateri učiteljev omenil kaj iz zgodovine prekmurskega ljudstva. Z znanostjo pa madžarskih besed je bila pa šola tudi končana. V dokaz, kaj so se otroci naučili v madžarskih šolah naj slu-ži to-le: Nekega učenca, ki je z najbolj-šim uspehom dovršil šesti razred ljudske šole sem vprašal navadno seštevanje s celimi števili. Siromak se je dolgo časa mučil in mučil, postal je rdeč in slednjič je priznal, da se tega ni nikdar učil. V zgo-dovini in zemljepisni ni imel niti najmanj-šega pojma. Tako se je podučevalo popre-je. Večini učiteljev, ki so sedaj v naši službi, se bode teh navad pač težko od-vaditi. Marsikdo si bode mislil, da jaz lelo stvar pretiravam. Vsakdo, ki se zani-ma za šolstvo v Prekmurju, se lahko pre-priča o resničnosti mojih besed, ako se le obrne do katerega tukajšnjih učiteljev. Vsak mu bode rad dal natančne podatke.

Zato je na potreba, da mi to vrzel kolikor mogoče oblažimo in da privedemo prekmursko mladino vsaj do onega znan-stvenega obzorja, ki jo ima mladina pri nas. Zato pa naj vse oblasti brez izjeme, posebnoma pa višji šolski svet, podnirajo tukajšno slovensko učitelstvo naj upo-steva njih želje in nasvete, kajti samo tu-kajšnje učitelstvo najbolj ve, kaj je treba preučičiti, da se odpravijo napake in iz-popolnijo vrzeli v prekmurskem šolstvu.

Kronika.

— Učiteljski upokojenci v Italiji. Število učiteljskih upokojencev je na 1. februarja 1920 doseglo 7362, ki so po višinah pokojnin poraz-deljeni tako-le: 1502 z manj nego 500 L letne po-kojnine; 3164 s pokojnino od 500—1000 L; 2633 s pokojnino od 1000—2000 L in 63 s pokojnino nad 2000 L. Še bolj strašna je slika, ki nam jo nudil tabela pokojnin vdov učiteljskih upokojen-cev. Od teh je 1092, ki imajo 250 L letne po-kojnine; 898 s pokojnino od 250—500 L; 629 s pokojnino od 500—1000 L in 17 s pokojnino nad 1000 L. — Da se odpomore tej revščini do pre-uredbe penzijskega fonda, je stavljen predlog, da se nakaže tem trpinom predum na bodoče

pokojske pobojske in sicer za upokojence 150 L, a za njih vdove pa 1000 L.

— Z ozirom na ureditev učiteljskih pokojnin v Italiji je zavzel učiteljski sindikat v Bologni sledeče stališče: 1. Starost upokojevanja naj se giblje od 45. do 55. leta, službena doba pa od 20. do 35.; 2. pokojnina ne sme biti manjša od polovične plače, ki jo je imel prizadet v zadnjih treh službenih letih in je jemati v obzir tudi draginske doklade, stanarino in vsakršne po-sebne doklade; 3. kdor je dosegel določeno služ-beno dobo, naj se mu dodeli poseben suplent; 4. penzijski prispevki naj se odračunavajo od vseh učiteljskih prispevkov; 5. država mora dati na razpolago učiteljskemu penzijskemu skl-a du potrebno svoto za pokritje večjega stroška, ki bo nastal po definitivni uredbi sklada. Pri tej poslednji točki je sindikat udeležil sokrivdo države v vprašanju penzijskega sklada, ker se je šele 20 let po sprejetju zakona Casati (s ka-terim je bil juridično ustanovljen ta sklad) od-ločila, da ga tudi v resnici ustanovi. Ako nima pokojninski sklad zadostnih sredstev in mu jih država tudi neče dati, tedaj je edino njena dolžnost, da prevzame ta zavod v lastno režijo in uredi vprašanje pokojnin po zahtevah pod točko 1.)

— Preganjanje socialističnega učitelstva v Franciji. Pod vlado Milleranda so začeli v Franciji preganjati socialistično učitelstvo na najkručeji način. Zveza francoskih učiteljskih sindikatov se je bila o priliki štrajka francoskih železničarjev postavila na stran poslednjih in se je s tem pregrešila zoper suvereniteto dr-žave. Tako se glasi vsaj obtožba Millerandove vlade. Vsi voditelji takratnega gibanja so ali zaprti, ali pa odpušteni iz službe. Tako je n. pr. zaprt učitelj Lorient. Med odpuščenimi beremo imena sledječih socialistov: Francols, Marje Ma-yout, Julia Bertrand, Lucie Collard, Helena Brion, Paul Briard (ki uživa provizorno osebno prostost), Herlette Izambara in Louis Bouet, glavni tajnik Zveze sindikatov, Premešeni in na drug način kaznovani so sledeči: učiteljica Bouet, Gabrielle in oba Duranda. Vsi preganjanci so energični borilci za pravice učiteljskega sta-nu, ki so storili tudi mnogo dobrega francoske-mu šolstvu.

— Francoski učitelji in pravica svobodnega združevanja v Franciji. Minister javnega šolstva v Franciji je predložil zbornici načrt zakona, po katerem se močno utesnjuje pravica sindikalnega združevanja za vse državne nastavitelce. Vkljub protestu vseh učiteljskih organizacij je ministr-stvo v proštem juniju razpustilo vse organiza-cije, ki so oživele na podlagi zakona od 21. mar-ca 1884. Zveza učiteljskih sindikatov pa je skle-nila obdržati vseeno i nadalje svoja zborovanja. Opozorjamo posebno, da je bilo na Francoskem vsako sindikalno delo že itak tako pod vplivom države, ki mu je določala obliko, metodo, vsebi-no i obenem tudi skrajno mejo. Tam je tudi učitelstvo popolnoma izključeno od dela na javnem administrativnem polju. Demokratizem živi tedaj samo na papirju, kar nam posebno dokazujejo preganjanja poslednjih mesecev.

— Proti šoli. V Manieresu na Filipinskih otokih je prišlo vsled odpora domačinov proti vpeljavi splošne šolske dolžnosti do spopada s stražniki, pri čemer je bilo 30 domačinov usmr-čenih. Med žrtvami je tudi tamošnji učitelj. Kaj ne, prave kranjske razmere!

— Šolski izdatki Angleške. Provizorična, mi-nimalna skla za povijanje učiteljskih plač na Angleškem, ki jo je predložil minister prosvete M. Fischer, je povišala državne izdatke za vzdr-ževanje šol za 3,500,000 funtov šterl. V letu 1913. so znašali ti izdatki (izključujoč univerze in ko-legije) okoli 14 mil. funtov šterl. V proštem letu so dosegli vsoto 33,900,000, a v letošnjem letu so se povzpeli na ogromno vsoto 45,000,000, kar pomeni 40% zvišanje z ozirom na lansko vsoto. V nji so zajeti izdatki za osnovne in sred-nje šole, tehniške in učiteljske penzionate. Dr-žavni stroški za vseučilišča in nekatere kolegije so znašali v lanskem letu 1,000,000 funtov šterl., letos pa narastejo za pol milijona. Istotako je postavljena v proračun visoka vsota za vzdr-žanje Narodnega muzeja in Galerije umetnosti.

— Za bolne učitelje v Franciji. Na predlog poslancev P. Evana, H. Avrilja in P. Ramella je sprejela šolska komisija francoske zbornice re-solucijo, v kateri se vlada poziva, da zavaruje učitelstvo proti napadom jetike in da se mu da v slučajih boleznj pravica dopusta treh let s po-lovnično plačo. Po mnogih peripetijah je bil ta za-kon sprejet z bornici z običajnimi pomiselki za-kladnega ministra.

— Zoboizdravniška klinika v Baselu. V tem švicarskem mestu so ustanovili zoboizdravniško kliniko za ljudsko-šolske otroke. Zdravljenje zob se vrši z dovoljenjem prizadetih staršev in je brezplačno za revne učence. Država nakazuje zavodu podporo 20,000 Fr. na leto.

— Učiteljska kriza v Ameriki. Iz poročila o zborovanju šolskih delegatov deveterih držav v Ameriki, ki se je vršilo v zadnjem času v Novem Yorku, je razvidno, da manjka Uniji samo v dr-žavi Novi York nad 5000 učnih moči. Zastopnik West Virginiije je poročal, da niso mogli v letu 1919. odpreti zaradi pomanjkanja učiteljev okro-glo 400 šol in da učiteljstva odpustijo vsako leto le eno petinko potrebnih učnih moči. V državi Alabama je bilo zaprtih 500 šol za belokožce, in ravnotoliko šolskih zavodov za črnokožce. V neki grofiji v Pensilvaniji je 53 šol brez potreb-

nih učiteljev. Po neki statistiki zveznih držav primanjkuje v Ameriki nad 50,000 učiteljev in ogromno število 60,000 učnih moči je pa nespo-sobnih za vsakršno šolsko delo. Tajnik šolskega oddelka države Mikane, je izjavil, da se je v lanskem letu odpovedalo službovanju 145,000 učiteljev. Glavni vzrok krize v ameriških šolah je slab gnotni položaj, v katerem mora živeti ameriški učitelj. Srednja plača v državi Alabama je bila za učitelje šol za belokožce 470 dolarjev, za učiteljice istih šol 312 dolarjev; v šolah za črnokožce pa je dosegla komaj 179 dolarjev. Ta-ko poroča Yournal od Education. Drug šolski list The High School Journal pa poroča, da je v Uniji 40% učiteljev na deželi, ki zaslužijo v enem letu manj nego 600 dolarjev, 36% manj nego 500 dolarjev, 15% manj od 400 dolarjev; največje število pa je takih, katerih letna plača se giblje od 300—100 dolarjev. Mesto Novi York porabi 250,000,000 dolarjev za avtomobile, medtem ko znaša strošek za učitelstvo le 36,000,000 do-larjev.

— V Španiji. Prvi šolski zakon je bil v Špa-niji ustanjen leta 1857; določal je minimum učiteljskih dohodkov letnih 200 L in službene pov-ške 25 L. V letu 1904. je bil minimum povišan na 500 L, v l. 1915. na 625 L in v letu 1919. na 1500 L. A to še po vztrajni agitaciji od strani učitelstva. Število vsega učitelstva na Španskem znaša 28,200.

— Konec učiteljev — organistov. Kakor pri nas so tudi na Češkem v nekaterih krajih učitelji vršili kot postransko službo, službo organista v cerkvah. To je bila navada v bivših avstr. časih, ko so učitelji morali skrbeti radi sramotno nizkih plač, za postranske zaslužke, toda sedaj, ko je češka republika gnotno zboljšala položaj nara-dnemu učitelstvu, prestala je ta potreba. Zato je češka učiteljska zveza sklenila, da prepove vsa-kemu učitelju orgljanje po cerkvi, ker je tako de-lo poniževalno za učitelja, ki postane na tak na-čin uslužbenec župnika, kar ne odgovarja nje-go-vemu dostojanstvu kot prosvetnemu delavcu. Vsak učitelj, ki se ne bi pokoril temu sklepu, bo izključen iz učiteljske organizacije. — Isto stanje je ponekod tudi še pri nas v Sloveniji in dobro bi bilo, da se tudi pri nas naredi konec učiteljem — organistom.

— Žena — minister prosvete. Kakor javljajo iz Washingtona, namerava novi predsednik Harding iz hvaležnosti nadram ženstvu, ki je pri volitvah zanj glasovalo, predlagati kongresu ustanovitev novega ministrstva prosvete, ki naj bi se poverilo kak ženski.

— Zahteve nemških soc. demokratov. Pri razpravi o proračunu v čehoslovanskem senatu je bila sprejeta resolucija nemških soc. demokratov, v kateri se zahteva, naj vsaka narodnost v čehoslovanski republiki sama zase upravlja svoje šolstvo. Nadale je bila sprejeta resolucija, v kateri se zahteva nov šolski zakon na podlagi ločitve cerkve od države. O tej resoluciji so gla-sovali v dveh delih ter je bil drugi del sprejet s 56 glasovi proti 55 glasovom.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Članom ljubljanskega uč. društva! Društveno leto 1920. je skoraj končano. Položiti imamo račune in obračunati z bla-gainikom poverjeništvu U. J. U. Ljubljana ter plačati članske prispevke tudi »Zvezl javnih nameščencev« (K 10.— za člana.)

Ker veliko članov ni popolnoma po-ravnalo svojih prispevkov, sem oddal strokovnemu tajniku člansko polo. iz ka-tere se lahko vsakdo prepriča, koliko še dolguje. Tam so tudi poštne položnice na razpolo-ro.

Ako bi kak član do 6. jan. 1921. ne po-ravnal zaostanka, bom moral dotični zne-sek iztirjati s poštno-plačilnim nalogom kar bo seveda provzročilo neprijetne stroške. — M. Repovš t. č. blaginik.

+ Uč. društvo za svetlenarški okraj zbo-ruje 5. januarja 1921 ob pol 11 uri pri Sv. Lenartu Slov. goric po decembrskem dnevnem redi, h kateremu se še pristavljajo: volitve in določitev letnine. Predsednik prosi, da se do 5. januarja 1921 vse poravnajo, kar je društvo sklenilo glede pštine mesečno 5 K začeti z avgustom, glede prispevkov za pristop h Tvornici učil, Jugoslov. matici, rez. zaklad in učit. konvikt. Polnošteviline udeležbe se nadeja odbor.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj ima svoj redni letni občni zbor na praznik, dne 6. prosinca 1921 — ob 9. uri predpoldne v celjski mestni deški osnovni šoli po sledečem sporedu:

1. Čitanje zapisnika. 2. Stanovske in dr-štvene zadeve. 3. »Učitelj in učenec« predava okrajni šolski nadzornik Černelc. 4. »Nova pravila« poroča tov. Brinar. 5. Predlogi. 6. Poročilo taj-nika in blaginika o društvenem delovanju v mi-nulem letu. 7. Volitev novega odbora. K polno-števlini udeležbi vabi — Slivka, t. č. predsednik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je zborovalo ob številni udeležbi 9. t. m. v Mariboru.